books2ebooks.eu

Ekmarck, Jon Ulrik
Wackenroder, Wilhelm Heinrich

Fantasier öfwer musiken./(Joseph Berglinger.) Strengnäs, hos Carl Erik Ekmarck, 1821.

Strängnäs
1821

e-böcker från ditt bibliotek av
eBooks on Demand

digitaliserad av
Kungliga Biblioteket
National Library of Sweden

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via http://books2ebooks.eulla boken.

- http://search.books2ebooks.eu/

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.
Vist.
Utl.
1700 – 1829

Ex. A

WACKENRODER, W. H., Fantasier öfwer musiken... 1821
Härm. samb., Richter, J. P. F., Twänne Hemster-stycken... 1821 Ex B

Ex. B : Mus

Fantasier

öfwer

Musiken.

af W. H. Wackenroder.

Öfvers af J. U. Ekmarck.

Strengnäs,
Hos Carl Erik Ekmarck,
1821.

Gedichte

eines

Blinden

Einbandgestaltung
Druck Carl Gerlach Dresden

Wälborna Fru

Christina af Geijerstam,

född Hoffsten,

samt

BruksPatronen

Herr Olof Hedengren

och

Wälborna Fru

Charlotta Hedengren,

född Silfwerstolpe,

wördnadsfullt tillegnade

Lord Gillmerstolp's
Charlotta Scheuflern's
und
Adalbert Graf Scheuflern's
Heirathen
oder
Neue Verbindungen
alter Verhältnisse.

Regensburg, Manz'sche Buchhandlung.

Musikaliska Uppsattser

af

Joseph Berglinger.

Öfwersättning.

Förerindran.

Min älskade Joseph Berglinger, hwars rörande lefnad man läser i **Fantasier af en Konstälskande Klosterbroder** *), har, isynnerhet under sina läroår i det Biskopliga Residenset, upptecknat åtskilliga Fantasier öfwer Musikens Konst, hwaraf jag här will meddela några. — Hans åsigter af Konsten öfwerensstämde på ett underbart sätt med mina, och genom förnyade utgjutelser af wåra hjertan blefwo wåra känslor allt innerligare sinsimellan befryndade. I deßa små Uppsattser, hwilka haf-

*) Öfwersatte från Tyskan af L. A. Ekmarck. Strengnäs 1812.

wa särskilda sköna ögonblick att tacka för sitt upphof, skall man deßutom med glädje träffa denna melodiska harmoni, hwilken wi med så djup rörelse sakne uti hans werkliga lif.

I.

Tonkonstens Under.

När jag rätt innerligt njuter deraf, att ur den toma stillheten ett skönt tåg af toner på en gång, af fri kraft, utvecklar sig och, som en offerrök, stiger uppåt, waggas i luften, och åter stilla nedsjunker till jorden; — då uppspira och tränga sig om hwarandra så många nya sköna bilder i mitt hjerta, att jag för salighet ej är mig sjelf mäktig. — Än förekommer mig Musiken såsom fogeln Phoenix, hwilken lätt och modigt höjer sig till egen förlustelse, med stolt wälbehag swäfwar uppåt skyarna, och förnöjer Gudar och människor genom sina djerfwa wingslag. Än förekommer mig Mu-

siken såsom ett aflidet barn, hwilket ligger i sin graf: — en rosenfärgad solstråle från himmelen har mildt borttagit deß själ; och, nu försatt i en himmelsk ether, njuter det Ewighetens gyllene droppar och omfamnar urbilderna för de aldra skönaste mänskliga drömmar. — Och än ser jag i Tonkonsten helt och hållet en bild af wårt lif: — en rörande kort fröjd, som ur intet uppkommer och i intet åter förswinner, — som höjer sig och nedsjunker, man wet ej hwarföre: — en liten wänlig grön Ö, med solsken, med sång och klang, — hwilken simmar på den dunkla, outgrundliga Oceanen.

Fråga Tonmästaren, hwarföre hans strängaspel är så hjertligt glad. — "Är ej," skall han swara, "hela lifwet en skön dröm? en artig såphubbla? Mitt stycke likaså."

I sanning, det är en oskyldig, rörande förnöjelse, att uti toner, i rena toner, finna sin glädje! — En barnslig fröjd! — När andra bedöfwa sig genom en orolig werksamhet, och när förwirrade tankar, liksom en här af främmande nattfoglar och uppretade insekter, surra omkring dem, så att de slutligen wanmäktige sjunka till jorden; — o! då nedsänker jag mitt hufwud i tonernas heliga, swalkande källa, och den helande Gudinnan ingjuter ånyo hos mig barndomens oskuld, så att jag betraktar werlden med sunda ögon, och försmälter i en allmän, glad försoning. — När andre kifwas öfwer sjelfgjorda griller, eller spela qwickhetens förtwiflade spel, eller i sin ensliget utkläcka mißfosterliga ideer, hwilka, liksom de wäpnade männen i Fabeln, rasande förgöra hwarandra; — o! då tillslu-

ter jag mitt öga för allt werldens krig, — och drager mig stilla tillbaka till Musikens Land, såsom Trons Land, hwaresi allt wårt twifwel och allt wårt lidande förlorar sig i ett klingande haf, — hwaresi wi förgåte allt människornas käbbel, hwaresi intet ord- och språkfladder, intet wirrwar af bokstäfwer och en widunderlig hieroglyphskrift kommer oß att swindla, utan wårt hjertas hela ångesi genom en sagta beröring på en gång stillas. — Men huru? Blifwa här frågor beswarade? Blifwa här hemligheter uppenbarade? — Ack nej! Men, i stället för all slags swar och uppenbarelse, wisas oß luftiga, sköna molngestalter, hwilkas anblick lugnar och tillfredsställer oß: wi wete ej huru; — med djerf trygghet wandre wi genom det obekanta Landet, — wi hälse och omfamne som wänner främmande andewäsenden,

hwilka wi ej känne, och allt det obegripliga och outgrundliga, som bestormar wår själ och som utgör människoslägtets sjukdom, försvinner för wåra sinnen, och wår själ blir frisk och sund genom åskådandet af under, hwilka äro långt högre och obegripligare. Då är det människan, som wille hon säga: "Det war det jag mente! Nu har jag funnit det! Nu är jag nöjd och glad."

Låt dem håna och begabba, de andra, hwilka, liksom på lånande wagnar, fara fram genom lifwet, och ej i människosjälen känna det heliga lugnets Förlofwade Land. Låt dem berömma sig af sin swindel, och trotsa, liksom om de med sina tyglar styrde werlden. En tid kommer, då de skola försmägta!

Säll den, hwilken, när jordens grundwal börjar troligt swigta under deß fötter, med glad mod kan rädda sig på luftiga toner, och, öfwerlemnande sig åt deras ledning, än med dem ingta waggas i luften, än modigt swingar sig i en swindlande dans, och, under en sådan angenäm lek, glömmer sitt lidande!

Säll den, som, trött wid att allt finare och finare klyfwa tankarna (hwarigenom själen blir så liten), öfwerlemnar sig åt en onämnbar trångtans milda och mäktiga dragningskraft, hwilken utwidgar själen och upplyfter den till en sk ö n t r o! Endast en sådan tro leder till en allmän, omfattande kärlek, och endast genom en sådan kärlek kunna wi nalkas den gudomliga saligheten.

Detta är den herrligaste och underbaraste bild, jag kan skapa mig af Tonkonsten, — huru de flesta skola anse den som ett dåraktigt svärmeri.

Men ur hwilket magiskt preparat uppstiger wäl nu doftet af denna glänsande andeuppenbarelse? — Jag undersöker, — och finner intet, utom en ömklig wäfnad af talförhållanden, med händren framställda på ihåligt träd, på ställningar bespända med tarmsträngar och messingstrådar. — Detta är nästan ännu underbarare, och jag skulle tro, att Guds osynliga Harpa med sitt ljud instämmer i wåra toner, och förlånar de mänskliga talförhållandena en himmelsk kraft.

Och huru föll människan på den underbara tankan att låta träd och malm ljuda?

Huru kom hon på den herrliga uppfinningen af denna öfwermåttan sällsamma Konst? — Detta är återigen så märkwärdigt och besynnerligt, att jag i korthet will framställa historien derom, sådan jag tänker mig den.

Människan är ursprungligen ett mycket oskyldigt wäsende. Under det wi ännu ligga i waggan blir wår lilla själ af hundrade små osynliga Andar fostrad och närd och öfwad i allahanda artiga Konster. Så lära wi genom löjet efter hand att wara glada, genom tårarna lära wi att wara sorgsna, genom betraktandet med stora ögon lära wi att tillbedja det som är stort och högt. Men liksom wi i barndomen ej förstå att rätt handtera wåra leksaker, så förstå wi ej heller ännu att rigtigt leka med

hjer-

hjertats föremål, utan förwärla ännu och blanda allt om hwaran i denna känslornas Skola.

Men då wi kommit till åren, förstå wi att behörigt bringa glädje, sorg, eller hwad annan känsla som helst, å bane; och då utföra wi dem ofta rätt skönt, till wår egen tillfredsställelse: ja, ehuru deßa ting endast äro ett tillfälligt bihang till wår wanliga lefnads händelser, finne wi likwäl deruti så stort nöje, att wi gerna afsöndra de så kallade känslorna från jordlifwets oreda och traßel, hwart de äro inwecklade, och särskildt utföra, samt åt oß på ett eget sätt förwara dem till en skön åminnelse. Deßa i wårt hjerta uppstigande känslor, förekomma oß ofta så höga och herrliga, att wi innesluta dem, liksom Reliquier, i kostbara Monstrantser, knäböje glade framför dem,

och wete ej, uti wår glädjeyrsel, antingen wi tillbedje wårt eget mänskliga hjerta, eller Skaparen, från hwilken allt stort och herrligt kommer.

För detta känslornas förwarande äro nu åtskilliga sköna uppfinningar gjorda, och sålunda hafwa alla sköna Konster uppkommit. Men Musiken anser jag för den underbaraste af deßa uppfinningar, emedan den på ett öfwermänskligt sätt skildrar mänskliga känslor, emedan den wisar oß wår sjåls alla rörelser okroppsliga, klädda i luftiga harmoniers gyllene moln swäfwande öfwer wårt hufwud, emedan den talar ett språk, hwilket wi i det wanliga lifwet ej känne, hwilket wi lärt, wi wete ej hwar? eller huru? och hwilket man wore frestad att endast anse för Änglarnes språk.

Musiken är den enda Konst, som återförer wår själs mångfaldigaste och mest motsägande rörelser till samma harmonier, som i lika harmoniska toner leker med glädje och sorg, med förtwiflan och beundran. Derföre är det äfwen denna Konst, som hos oß ingjuter denna själens ägta glädtighet, hwilken är den skönaste klenod människan kan erhålla; — denna glädtighet nämligen, då allt i werlden förekommer oß naturligt, sant och godt, då wi i människornas wildaste oordentligheter finne ett skönt sammanhang, då wi med rent hjerta känne oß befryndade med alla wäsenden, och, liksom barnen, skåde werlden såsom uti en angenäm dröms skymning.

När jag i min enfald under fria himmelen, inför Gud, är lycklig, — medan solens gyl-

lene strålar öfwer mig utspänna det höga blå tältet, och den gröna jorden ler omkring mig, — då är det tillbörligt, att jag nedfaller på mina knän och med jubilerande glädje tackar Himmelen för all herrlighet. Men hwad gör då den så kallade Konstnären? Han har betraktat mig, går, i sitt inre uppwärmd, tyst hem, låter sin sympathetiska förtjusning i klingande toner wida herrligare frambryta på det lifslösa instrumentet, och förwarar den i ett språk, som aldrig någon människa talt, hwars hemwist ingen känner, och som inträngер till hwarje hjertas innersta djup.

Om min Broder dött, och jag wid ett sådant lifwets ögonblick öfwerlemnar mig åt en djup sorg, gråtande sitter i en tång wrå och frågar alla stjernor, om någonsin en warelse

funnits mer bedröfwad än jag, — då — under det redan den gäckande framtiden står bakom min rygg och ler åt människans hastigt förswinnande smärta, — då står Tonmästaren framför mig, och blir af alla de häftiga uttryck-ken af min sorg så rörd, att han skyndar hem och med sina toner efterbildar den sköna smärtan, och med lust och kärlek förskönar och utsmyckar den mänskliga bedröfwelsen, och sålunda frambringar ett Werk, som beweker hela werlden till den djupaste rörelse. — Men jag, när jag längesedan glömt, huru jag i min ångest wridit händerna öfwer min Brors död, och då en gång får höra det Werk, hwari Konstnären bewarat sin rörelse, — fröjdar mig barnsligt öfwer mitt eget, så ärofullt förherrligade hjerta, och hämtar af den underbara Skapelsen näring och njutning för mitt sinne.

Men om Himmelens Änglar skåda ned på hela detta lekwerk, hwilket wi kalle Konst, — så måste de wemodigt le öfwer barnaslägtet på jorden, och le öfwer det oskyldiga jolret i denna tonernas Konst, hwarigenom ett dödligt wäsende will lyfta sig till dem.

II.

Om de särskilda Arterna i hwarje Konst och isynnerhet om Särskilda Slag af Kyrk-Musik.

Det förekommer mig alltid besynnerligt, när människor, som föregifwa, att de älska Konsterna, i Poesien, Musiken, eller hwad annan Konst som helst, beständigt hålla sig endast till Arbeten af ett slag, en färg, och bortwända sina ögon från alla andra arter. Har också naturen merendels så utrustat dem, hwilka sjelfwe äro Konstnärer, att de allenast på ett fält af sin Konst känna sig helt och hållet hemmastadde, och endast på denna sin fosterländska jord hafwa nog kraft och mod, att sjelfwe så

och plantera; kan jag likwäl aldrig begripa, hwarföre en sann kärlek för Konsten ej skulle kunna genomwandra alla deß Lustgårdar, och swalka sig wid alla deß källor. Det födes ju ingen med en half själ! — Men i sanning — ehuru jag knapt kan förmå mig att så försmåda den allgoda naturen — synas många bland wår tids människor wara begåfwade med så sparsamma kärleksgnistor, att de endast förslå till Werk af ett slag. — Ja, de äro stolte i sitt armod; af en trög sjelfklokhet förakta de, att äfwen öfwa själen med betraktandet af andra skönheter; de göra sig en så mycket större förtjenst af inskränkningen till wisa favoritwerk, och tro sig så mycket ädlare och renare älska dem, ju mer de förakta andra.

Så händer det ganska ofta, att några bemöda sig att finna behag endast i glättiga och komiska, andre endast i allwarsamma och tragiska saker. Men om jag med förbomsfri blick betraktar werldens wäfnad, finner jag, att ödet behöfwer endast kasta sin spole så eller så, för att i samma människosjäl i ett ögonblick frambringa ett Lustspel eller ett Sorgspel. Derföre synes det mig naturligt, att jag äfwen i Konstens werld willigt öfwerlåter mig och hela mitt wäsende åt deß styrelse. Jag gör mig lös från alla band, seglar med swajande wimplar på känslans omätliga haf, och stiger gerna i land hwarhelst en himmelsk flägt andas mig äfwanifrån till möte.

Om någon skulle uppkasta den frågan: Hwilket wore behagligare, antingen att om win-

tern sitta i en utwald krets af wänner omkring den sprakande brasan, — eller att ensam på ett högt berg se solen med sina strålar förgylla herrliga blomsterfält: — hwad skulle man swara? Hwilken som i sitt bröst hyser ett hierta, som befinner sig bäst, när det kan blifwa rätt uppwärmdt och får klappa och slå ju starkare ju bättre, den skall med förtjusning rycka till sig hwarje skönt närwarande, för att öfwa sitt hjerta i den salighet, hwaraf det känner sig genombäfwadt.

Häri har jag i de lyckliga män, som Himmelen utkårat till Andans Ämbete, en herrlig förebild. En sådan man, för hwilken det, hwarpå andra människor ej kunna anwända tillräcklig tid (emedan Skaparen inrättat werldens wäsende alltför rikhaltigt), blifwit gjordt

till ett skönt yrke: det nämligen att oupphörligt rigta sina blickar på Skaparen — så att alla omgifwande wäsendens mindre tacksamhets och andakts bäckar hos honom förena sig i en flod, som oupphörligt utströmmar i ewighetens haf: — en sådan man finner öfwerallt i lifwet sköna anledningar, att tillbedja och tacka sin Gud; han uppreser på alla orter altaren, och för hans förklarade ögon framglänser, utur alla de förwirrade dragen hos denna werldens föremål, Skaparens underbara bild. — Och så, tycker jag — ty Konstens herrlighet har förledt mig till en djerf liknelse, — borde den wara beskaffad, som med upprigtigt hjerta wille knäböja för Konsten, och egna densamma en ewig och gränslös kärleks hyllning.

I den herrliga Konst, hwilken Himmelen, wid min födelse, wälgörande bestämt för mig (hwilken gunst jag, så länge jag lefwer, med tacksamhet erkänner), har det alltid gått mig så, att just det slags Musik, hwilket jag för ögonblicket hör, beständigt förekommer mig som det förträffligaste, och kommer mig att glömma alla andra arter. Liksom jag i allmänhet tror, att den ägta njutningen består just deri, och att det utgör den ägta pröfwostenen för ett Konstwerks förträfflighet, om man för detta enda glömmer alla andra Werk, och alldeles icke tänker på att jämföra det med något annat. Deraf kommer det, att jag med lika kärlek njuter de mest skiljaktiga arter i Tonkonsten, såsom t. e. Kyrk-Musik och Dans-Musik. Dock kan jag ej neka, att min själs frambringande kraft känner sig mer dragen till

det förstnämnda slaget och till detsamma inskränker sig. Med Kyrk-Musiken sysselsätter jag mig mest, och öfwer den will jag således nu uteslutande med några ord yttra min mening.

Att dömma efter föremålet för densamma, är den andeliga Musiken i sanning den ädlaste och högsta, liksom äfwen i Målare-Konsten och Poesien det Gudi helgade området måste för människan i detta hänseende wara det mest wördnadswärda. Det är röranде att se, huru deßa tre Konster från helt olika sidor bestorma Himlaborgen, och med djerf täflan sinsimellan kämpa att framtränga närmast till Guds Thron. Men jag tror, att Skalde-Konstens förnuftrika, och isynnerhet Målare-Konstens stilla och allwarsamma Sång-Gudinna måste anse deras tredje Syster för den all-

dra dristigaste och djerfwaste i Guds lof, emedan hon i ett främmande oöfwersättligt språk, med högljudd stämma, med häftig rörelse och, med en harmonisk förening af en hel skara utaf lefwande wäsenden, wågar tala om himmelska ting.

Men denna heliga Sång-Gudinna talar ej alltid på enahanda wis om himmelska ting, utan har fastmer sin fröjd i att på helt olika sätt lofwa Gud, — och jag finner, att hwarje slag är, om man förstår deß sanna betydelse, en balsam för människohjertat.

Än går hon fram i muntra, glättiga toner, låter af enkla och glada, eller ock af finliga och konstfulla harmonier leda sig i allahanda behagliga, ljuft klingande irrgångar, och lofwar Gud på samma sätt, som barn gö-

ra, hwilka på sin goda Faders Födelsedag hålla ett Tal eller uppföra ett litet Skådespel till hans åra; hwarwid han låter sig rätt wäl behaga, att de med barnslig, okonstlad munterhet yttra sin tacksamhet, och i sin tacksamhetsbetygelse tillika aflägga ett litet prof af sin snicklighet och sina förwärfwade insigter. Eller kan man också säga, att denna art af Kyrk-Musiken uttrycker de människors charakter, hwilka gerna i många muntra och artigt sammansatta ord yttra sig öfwer Guds storhet, hwilka förundra sig och med ett hjertligt löje fröjda sig deröfwer, att Han är så oändligt större än de sjelfwa. De känna ingen annan själens upplyftning än en glättig och sinlig; de förstå ej, i sin oskuld, att på wärdigare sätt för Honom uttrycka sin wördnad och sitt lof, än i samma språk, hwarmed de uttrycka sin tacksamhet mot en

ädel mänsklig wälgörare, och de äro ej förlägne, att från lifwets minsta fröjder och njutningar med lätthet öfwergå till tankan på werldens Fader. — Denna art af Kyrk-Musik plägar wara den wanligaste och mest omtyckta, och den synes werkligen framställa de flesta människors sinnelag.

En annan, högre art är blott för få utwalda själar egen. De betrakta ej (såsom de flesta göra) sin Konst såsom ett blott problem att af de för handen warande tonerna efter reglor sammansätta mångfaldiga olika, behagliga tonbyggnader; och denna byggnad är ej deras högsta ändamål: — de anwända fastmer stora maßor af toner såsom underbara färgor, för att dermed för örat måla det sto-

ra,

ra, det höga och gudomliga. — De anse för owärdigt att bära Skaparens åra på den barnsliga glättighetens fladdrande fjärilswingar, utan klyfwa luften med wäldiga örnwingar. — De ordna och plantera ej tonerna, liksom blommor, i små regelbundna sångar: hwarwid wi isynnerhet beundra Trädgårdsmästarens skicklighet; utan de skapa stora höjder och dalar med heliga Palmlundar, hwilka först och främst lyfta wåra tankar till Gud. — Denna Musik framtågar i starka, långsamma, stolta toner, och försätter derigenom wår själ i denna högtidliga spänning, som hos oß födes af upplyftande tankar, och åter alstrar sådana. Eller ock framrullar den eldigare och praktfullare, under den fulla Chörens stämmor, liksom ett majestätiskt thordön i bergen. — Denna Mu-

sik liknar deßa själar, hwilka äro så helt och hållet öfwer all mätta uppfyllde af den allsmäktiga tankan på Gud, att de derwid helt och hållet förgåta det dödliga människoslägtets swaghet, och äro djerfwe nog, att med högljudd, stolt trumpetstämma för jorden förkunna den Högstes storhet. I förtjusningens fria yrsel tro de sig uti deß innerste djup hafwa begripit Guds herrlighet och wäsende; de lära alla Folk känna honom, och lofwa honom derigenom, att de med all makt sträfwa upp till honom, och bemöda sig att blifwa honom like.

Men det gifwes deßutom några stilla, ödmjuka, oupphörligt botgörande själar, för hwilka det synes oheligt att tala till Gud i den jordiska glädjens melodi, hwilka det förekommer fräckt och öfwerdådigt, att djerft upptaga

hela Hans höghet i deras mänskliga wäsende: — äfwen är denna glädtighet för dem obegriplig, och till denna dristiga lyftning fattas dem mod. Deße ligga, med ständigt hopknäpta händer och nedslagen blick, bedjande, på sina knän, och lofwa Gud endast derigenom, att de med den upphörliga föreställningen om sin swaghet och sitt afstånd från Honom och med den wemodiga åtrån efter de rena Änglarnes saligbet uppfylla och nära sin själ. Mot denna sinnesstämning swarar denna gamla, choralmäßiga Kyrk-Musik, hwilken ljuder som ett ewigt Miserere mei Domine! och hwars långsamma, djupa toner, lika med synder belastade Pilgrimer, smyga sig fram i djupa dalar. — Deß botfärdiga Sång-Gudinna hwilar länge på samma ackorder, hon wågar endast långsamt öfwergå till de närgränsande; men hwar-

ic ny wäxling af ackorden, äfwen den alldra enklaste, omhwälfwer, i detta tunga högtidliga framskridande, hela wårt sinne, och tonernas fakta framträngande makt genombäfwar oß med en helig rysning och uttömmer wårt spända hjertas sista andedrägt. Ofta framträda bittra, hjertskärande ackorder, hwarwid wår själ helt och hållet hopkrymper inför Gud; men snart upplösa krystallklara, genomskinliga ljud åter wårt hjertas band, och trösta och uppfrischa wårt inre. Slutligen blifwer Sångens gång ännu långsammare än förut, och af en grundton, liksom af det rörda samwetet, qwarhållen, wrider sig den innerliga ödmjukheten i mångfaldigt inwecklade krökningar, och kan ej lösslita sig från den skönа botöfningen, — till deß den omsider utandas hela sin upplösta själ i en lång, småningom bortdöende suck.

III.

Tonkonstens egendomliga inre wäsende, och den nu warande Instrumental-Musikens Andelära.

Ljudet, eller Tonen, war ursprungligen ett grost ämne, hwari de wilda Folkslagen sökte uttrycka sina oformliga affekter, i det de, når deras inre war upprördt, medelst skri och starkt buller, äfwen upprörde den omgifwande luften, liksom för att sätta den yttre werlden i jämnwigt med deras inre skakade sinne. Men sedan den oaflåtligt werkande naturen, under många århundradens lopp, söndrat människosjälens ursprungligen liksom hopwäxta krafter

i allt finare grenar, har, under sednare århundraden, äfwen af Tonerna ett konstrikt System blifwit uppbygdt, och således äfwen i detta grundämne, likſom i formernas och färgornas Konſter, en ſinlig afbild och ett wittnesbörd om den nu warande människoandens ſköna förfining och harmoniſka fullkomnande blifwit förwarade. Ljudets enfärgade ſtråle har blifwit ſplittrad i en mångfärgad, ſkimrande konſtelb, hwari regnbogens alla färgor glindra; men detta kunde ej ſke på annat ſätt, än att flere wiſe män förut nedſtego i den meſt förborgade Wetenſkaps Orakelhålor, hwareſt den allt frambringande naturen ſjelf för dem uppenbarade Tonens Urlagar. Från deſſa hemlighetsfulla boningar återförde de i dagsljuſet den nya i djupſinniga tal upptecknade Låran, och ſammanſatte ſedermera en oförändes-

lig, wishetsfull ordning af mångfaldiga särskilda toner; och denna är den rika källa, ur hwilken Mästarne hämta de mångfaldigaste Tonarter.

Den finliga kraft, hwilken från deß ursprung är förenad med ljudet, har genom detta lärda System bekommit en förfinad mångfald.

Men det dunkla och obeskrifliga, som ligger förborgadt i tonens werkan, och som ej finnes hos någon annan Konst, har genom Systemet wunnit en underbar betydelsefullhet. Det har mellan de särskilda mathematiska tonförhållandena och de särskilda fibrerna i människohjertat uppenbarat sig en oförklarlig sympathi, hwarigenom Tonkonsten blifwit ett, på de mångfaldigaste bildningar, rikt machineri till de mänskliga känslornas skildring.

Så har den nu wärande Musikens egendomliga wäsende bildat sig; hwilken Konst, i sin närwarande fulländning, är af alla den yngsta. Ingen annan Konst förmår på ett så gåtlikt sätt sammansmälta deßa egenskaper af djupsinnighet, af sinlig kraft och af dunkel, fantastisk betydelsefullhet. Denna märkwärdiga, innerliga förening af, till utseendet, så stridiga egenskaper, utgör Musikens företräde och stolthet; ehuruwäl just denna omständighet äfwen frambragt många sällsamma förwillelser i denna Konsts utöfning och njutning, och åstadkommit många däraktiga stridigheter mellan sinnen, som aldrig kunna förstå hwarandra.

Musikens wetenskapliga djupsinnigheter hafwa till deß idkande lockat många af dessa spekulerande själar, hwilka i allt hwad de

göra förfara strängt och skarpt, och uppsöka det Sköna ej af öppen, ren kärlek för deß egen skull, utan för den tillfälligheten, att det kan tjena till ett medel att framkalla och sätta i werksamhet särskilda, owanliga krafter. I stället för att på alla wägar, der det Sköna kommer oß förtroligt till möte, emottaga det med wänskapsfull hyllning, betrakta de fastmer Konsten såsom en led fiende, söka från de förfäligaste bakhåll bekämpa densamma, och triumphera sedan öfwer sin egen kraft. Genom deßa lärda män har Musikens machineri, likt en konstfull wäfstol för wirkade tyger, blifwit bragt till en förwånande fullkomlighet; men deras konststycken äro, i och för sig sielfwa betraktade, ofta ej att anse annorlunda, än som i Målare-Konsten förträffliga anatomiska studier och swåra ställningar.

Det är en bedröflig syn, när denna talang förirrat sig hos ett oböjligt och känslolöst sinne. Den fantastiska känslan, hwilken — om ock ej uttalad — ligger i tonerna, suckar då i ett främmande bröst försmägtande efter förening, under det skapelsen, som will uttömma allt, synes med en dylik sorglig naturlek ej ogärna anställa wemodiga försök.

Ingen annan Konst har ock till sin bearbetning ett grundämne, hwilket redan i och för sig sjelft är så uppfylldt med en himmelsk anda, som Musiken. Det klingande ämnet för densamma kommer med sin ordnade rikedom på ackorder den bildande handen till möte, och uttalar redan sköna känslor, om det äfwen endast på ett lätt och enkelt sätt berörés. Derifrån härleder det sig, att många Tonstycken,

— i hwilka tonerna, likſom talen i en räkning, eller ſom ſtiften i en muſiviſk tafla, endaſt regelbundet, men ſinrikt och i en lycklig ſtund af ſin Mäſtare blifwit ſammanſatte, — om de utföras på Inſtrumenter, tala en herrlig, känslofull Poeſie, ehuru Mäſtaren wäl lärer föga hafwa tänkt derpå, att i hans lärda Werk den inom tonernas rike förtrollade Genius ſkulle för inwigda ſinnen ſå herrligt röra ſina wingar.

Deremot ſe wi många, ej olärda, men under en olycklig ſtjerna födda, och i ſitt inre härda och förſtelnade människor, med en ſå plump hand gripa in i tonerna och rycka dem ur deras egentliga rum, att man i deras Werk endaſt förnimmer ett ſmärtſamt klagoſkri af Muſikens plågade Genius.

Men när den goda Naturen hos en människa förenar de söndrade Konstsjälarna, när åhörarens känsla ännu klarare lågar i den grundlärde Mästarens hjerta, och han i deßa lågor uppsmälter den djupsinniga Wetenskapen; då uppkommer ett outsägligt herrligt Werk, hwari känsla och Wetenskap äro så innerligt och oskiljaktigt sammangjutna, som sten och färg i ett emaljerad arbete.

Om dem, hwilka betrakta Musiken och alla Konster endast såsom anstalter, att förskaffa deras nyktra och grofwa organer en nödtorftig sinlig näring, — då likwäl sinligheten är att anse endast som det kraftigaste, det djupast till själen trängande och mänskligaste språk, hwari det höga, ädla och sköna kan tala till oß — om deßa ofruktbara själar är intet att

säga. De skulle dock, om de wore i stånd dertill, wörda den djuptgrundade, oföränderliga helighet, som, framför alla andra, är denna Konst så egen, att, i hennes alster, Systemets orubbliga Orakel-Lag, Treklangens ursprungliga glans, ej en gång af de orenaste händer kan fördunklas eller oskäras, — och att det till och med ligger utom hennes förmåga att uttrycka det förderfwade, låga och oädla i människosinnet; utan hon högst kan frambringa råa och flitande melodier, åt hwilka de wid dem fästade jordiska tankarna först måste låna det oheliga och låga.

Skulle de nu så kallade Wise fråga: hwar då denna Konsts medelpunkt egentligen är att finna, hwar deß egentliga, alla deß olikartade uppenbarelser sammanhållande, själ och ande

ligger förborgad; — så kan jag ej förklara eller bewisa det. Den som med det undersökande förståndets Slagruta will upptäcka det, som endast inifrån kan kännas, han kommer ej längre än till tankar öfwer känslan, aldrig till sjelfwa känslan. Ett ewigt fiendtligt swalg är befästadt mellan det kännande hjertat och det forskande förståndet, och det förra är en sjelfständig inom sig sluten högre werld, hwars portar förnuftet ej förmår öppna. — Såsom hwarje särskildt Konstwerk endast kan af samma känsla, hwarmed det blifwit frambragt, till sitt inre wäsende uppfattas, så kan också i allmänhet känslan endast af känslan fullkomligt uppfattas: — just på samma sätt, som, efter Målarnes Lära, hwarje särskild färg endast då gifwer sitt sanna wäsende tillkänna, när den upplyses af ett likafärgadt ljus. —

Den, som undergräfwer de skönaste och gudomligaste ting i andans rike med sitt hwarför? och med ett ewigt forskande efter orsak och ändamål: den bekymrar sig egentligen icke om sjelfwa tingens skönhet och gudomlighet, utan endast om begrepen, såsom tingens gränsor och skäl, hwilka han inpaßar i sin Algebra. — Men den, som — att tala djerft — ända från barndomen hänförd af en allsmäktig drift i sitt hjerta, liksom en driftig simmare styr genom tankarnes haf sin kosa rätt fram till Konstens Fee-Slott, den afwärjer modigt från sitt bröst tankarna, såsom störande wågor, och intränger i det Alldraheligaste, och har ett djupt medwetande af de hemligheter, som storma in på honom.

Och således fördristar jag mig nu, att utur mitt innersta uttala Tonkonstens sanna betydelse:

När alla wåra hjertfibrers inre rörelser, — de som darra af glädje, de som storma af förtjusning, de som klappa högt af en brinnande andakt, — när alla med ett utrop sönderspränga ord-språket: denna det berusade hjertats graf; — då framträda de under en främmande himmel, i ljuft klingande harposträngars dallringar, i förklarad skönhet, liksom uti ett lif efter detta, och stra såsom Ängelagestalter sin uppståndelse. —

Många hundrade Werk i Musiken uttala glädje och fröjd; men i hwarje rörer en annan Genius sina wingar och hwar och en af deßa melodier darra andra fibrer i wårt hjerta till möte. — Hwad wilja de, deße twesamme och twistande öfwerkloke, som önska se

alla

alla deßa många hundrade Stycken förklarade, och ej kunna finna sig deri, att icke hwart och ett har, liksom en tafla, en betydelse, hwilken man kan med ord beskrifwa? Wilja de taga ett fattigare språk till måttstock för ett rikare, och i ord upplösa det, som är öfwer alla ord? Eller hafwa de aldrig känt utan ord? Hafwa de fyllt sitt toma hjerta endast med beskrifningar öfwer känslor? Hafwa de aldrig i sitt inre förnummit de osynliga Andarnes stumma sång, deras hemlighetsfulla dans?

En framflytande ström skall tjena mig till en bild. Ingen mänsklig Konst förmår med ord för ögat måla en ströms ewigt förånderliga gång, med alla deß tusende, ån glatta och kullriga, ån störtande och skummande, wågor. — Språket kan endast torftigt uppräkna och

antyda deßa wärlingar, ej i en åskådlig bild framställa droppärnes i hwarandra flytande förwandlingar. Och åfwenså förhåller det sig med den hemlighetsfulla strömmen i djupet af människosjälen. Språket uppräknar och beskrifwer i ett främmande ämne deß förwandlingar; — i Tonkonstens wågor förnimme wi strömmen sjelf. Modigt fattar deß Sång-Gudinna den hemlighetsfulla Harpan, anslår uti den dunkla werlden bestämda, dunkla, underbara ljud i en bestämd följd, — och wårt hjertas strängar klinga, och wi förstå deras klang.

I tonernas spegel igenkänner människohjertat sin egen bild; det är deßa, som lära oß att känna känslan; de förläna många i själens mest förborgade winklar drömmande Andar lif och medwetande, och rikta wår känsla med helt nya förtrollande gestalter.

Och alla ljudande affekter blifwa af stela wetenskapliga talförhållanden, likſom af en gammal fruktanswärd Trollkarls ſällſamma underbart kraftiga beſwärjelſeformler, ſtyrda och beherrſkade. Ja, de framkalla, på ett märkwärdigt ſätt, många underbart nya beſtämningar och förwandlingar af känslorna, hwarwid ſjälen förwånas öfwer ſitt eget wäſende, — likſom ord-ſpråket från tankarnes uttryck och tecken ofta återſpeglar nya tankar, och leder och ordnar förnuftets danſar i alla deras wändningar. —

Ingen Konſt ſkildrar känslorna på ett ſå konſtfullt, djerft, ſå poetiſkt och, juſt till följe deraf, för kalla ſinnen ſå obegripligt och onaturligt ſätt. Sammangjutningen i mångfaldiga faſta maſſor af de i det werkliga lifwet, utan någon wiß ſtändpunkt, kringirrande käns-

lorna utgör all diktnings wäsende; den sönder det förenade, förenar fast det söndrade, och inom de trångare, skarpare gränsorna hwälfwa sig högre, wäldsammare wågor. Och hwar äro gränsorne och affattserne skarpare, hwar torna sig höljorna högre, än i Tonkonsten?

Men i deßa wågor strömma egentligen känslornas, rena, formlösa wäsende, gång och färg, åfwensom förnämligast deras tusenfaldiga öfwergångar; den idealiska, änglarena Konsten känner i sin oskuld hwarken sina rörelsers ursprung eller mål, ej heller sina känslors sammanhang med den werkliga werlden.

Och likwäl framkallar hon, all sin oskuld oaktadt, genom den mäktiga förtrollningen af sin sinliga kraft, alla deßa fantasiens underbara, wimlande härskaror, hwilka Toner-

na befolka med magiska bilder och förwandla de formlösa rörelserna till mänskliga affekters bestämda gestalter, som, liksom ett magisk blåndwerks gyckande bilder, tåga förbi wåra sinnen.

Der se wi den jolrande, dansande, flåmtande Glådtigheten, hwilken utbildar hwarje liten droppe af sin warelse till en inom sig sluten frögd.

Den milda, bergfasta Tillfredsställelsen, hwilken utur en enda harmonisk inskränkt åsigt af werlden utwecklar hela sin warelse, anwänder sin fromma öfwertygelse på alla lifwets olika ställningar, aldrig ändrar rörelse, jämnar hwad som är ojämnt, och blekner wid hwarje öfwergång.

Den manliga, jubilerande Glådjen, hwilken än i mångfaldiga rigtningar genomlö-

per tonernas hela labyrinth, likſom det ſprittande genom ådrorna warmt och haſtigt ſtrömmande blodet, än med ädel ſtolthet på wäldiga ſnabba wingar lyfter ſig, likſom i triumph, mot höjden.

Kärlekens ljufwa, innerliga förſmägtande trånad, längtans ewigt ſkiftande uppblofſande och aftynande, då ſjälen, ſedan den ömt ſmugit ſig genom närgränſande toner, på en gång med mild djerfhet ſwingar ſig upp i höjden och åter nedſjunker, — med wälluſtig otålighet ſlingrar ſig ur det ena otillfredsſtälda ſträfwandet in i det andra, gerna hwilar på ljuftſorgliga ackorder, ewigt ſträfwar efter upplöſning, och ſlutligen upplöſer ſig i tårar.

Den djupa Smärtan, hwilken än ſläpande ſig fram, likſom belaſtad med kedjor,

ån frampreßande afbrutna ſuckar, ån utgjutande ſig i klagan och tårar, genomirrar all ſlags ſmärta, med kärlek utbildar ſitt eget lidande och genom de dyſtra molnen endaſt ſällan ſkådar ett ſwagt ſkimrande hopp.

Det ſjelfswäldiga, tygellöſa, muntra Lynnet, hwilket är ſåſom en hwirwel, ſom kommer alla allwarſamma känslor att kantra, och i glädtig yrſel leker med deras ſpilror, eller ſåſom en grotteſk Dämon, hwilken, genom en ſkalkaktig härmning, gäckas med all mänſklig höghet och all mänſklig ſmärta, och, gycklande, efterapar ſig ſjelf, — eller ſåſom en, ån här ån der ſwäſwande luftig Ande, hwilken upprycker alla wäxter från deras faſta jordiſka grund och ſtrör dem omkring i den oändliga rymden och gerna ſkulle wilja låta hela jordklotet förflyga i rök och dam.

Men hwem kan wäl uppräkna dem alla, deßa luftiga fantasier, hwilka af Tonerna jagas, liksom skiftande skuggor, igenom wår inbillning? Och likwäl kan jag ej underlåta att äfwenledes prisa Instrumental-Musikens sista högsta triumph: jag menar deßa gudomliga stora Symphonier (alster af inspirerade själar), i hwilka ej en särskild känsla är uttryckt, utan en hel werld, ett helt Drama af mänskliga affekter, likt en wäldig flod, sig utgjuter. Jag will i allmänna ord omtala, hwad som swäfwar för min själ.

Med lätt, lekande fröjd framträder den ljudande själen ur sin Orakelhåla, — lik barndomens oskuld, hwilken i munter, yr dans bereder sig till lifwet, hwilken, utan att weta det, under skämt och ras lemnar hela werlden bak-

om sig, och endast leende skådar tillbaka på sin inre glädtighet. — Men snart få bilderne omkring henne mer fasthet, hon försöker sina krafter på en starkare känsla, hon wågar att störta sig i de skummande wågorna, framtränger genom alla höjder och djup, och hwälfwer med modig förtjusning alla känslor i ån stigande, ån fallande swall. — Dock, we! hon förwillar sig förmåtet i en allt wildare labyrinth, hon uppsöker med öfwermodig fräckhet sorgens fasor, smärtans bittra qwal, för att släcka sin lifskrafts törst, och med en trumpetstöt inbryta wåldsamt från alla sidor, liksom ett skyfall, hela werldens fruktanswärda fasor, alla olyckans härskaror, och wältra sig, liksom ett lefwande berg, i widunderliga gestalter, rysligt förfärligt öfwer hwarandra. Midt i förtwiflans wirflar will själen modigt lyfta sig upp, och

tilltrotsa sig en stolt salighet, — men hon öfwerwäldigas oupphörligt af de förfärliga hårarna. — På en gång brister den öfwermodiga kraften, skräckgestalterne hafwa förswunnit, — den första aflägsna oskulden framsmyger sig wemodigt i en sorglig erinring, lik ett bestöjadt barn, och ropar förgäfwes bakom sig, — fantasien wältrar förwirrad, liksom i en feberdröm, mångahanda bilder om hwarandra, — och med några tysta suckar upplöser sig hela den högljudande, af lif wimlande werlden, lik en glänsande luftmeteor, i det osynliga intet.

Då, när jag ännu länge sitter lyssnande i den mörka stillheten, då är det mig, som hade en dröm om alla de mångfalldiga mänskliga affekterna framstått för mig, och jag sett, huru de, saknande all bestämd gestalt till egen

förlustelse, tillsammans firade en besynnerlig, ja nästan wansinnig pantomimisk dans, och, liksom ödets obekanta oförklarliga Troll-Gudinnor, med ett fruktanswärdt godtycke fräckt och öfwerdådigt dansade om hwarandra.

Detta wansinniga godtycke, hwarmed i människosjälen fröjd och smärta, natur och onatur, oskuld och wildhet, skämt och förfäran befryndade sig och ofta plötsligen räcka hwarandra handen: — på hwilken annan Konsts skådebana uppföras deßa Själsmysterier med så dunkel, hemlighetsfull, genomgripande betydelse?

Ja, i hwarje ögonblick swäfwar wårt hjerta wid samma toner i owißhet, antingen den ljudande själen djerft föraktar all werldens fåfänglighet, och med ädel stolthet sträfwar upp åt Himmelen, — eller om hon föraktar alla

Himlar och Gudar, och med fräckt öfwermod åt sig will eröfra en enda jordisk lycksalighet. Och just denna förening af öfwerdåd och oskuld, denna fruktanswärda, orakellikt twetydiga dunkelhet är det, som egentligen gör Tonkonsten till en Gudomlighet för människohiertat.

Men hwarföre bemödar jag mig, dåraktige! att upplösa Tonerna i ord? De uttrycka det ändock icke så, som jag känner det. Kommen I Toner! tågen fram och rädden mig ur detta plågsamma jordiska sträfwande efter ord, inwecklen mig med edra tusende strålar i edra glänsande moln, och lyften mig upp i den alltälskande Himmelens faderliga armar.

IV.

Fragment

af ett

Bref ifrån Joseph Berglinger.

Nyligen, bäste Pater! har jag njutit en herrlig afton. Det war Söndag, och en warm sommarafton: Jag gick ut genom Stadens gamla portar, då en munter, aflägsen Musik med sina lockande toner drog mig till sig. Jag gick genom Förstadens gator efter deß ljud, och kom slutligen till en stor offentlig Trädgård, som war rikligen prydd med häckar, alleer, betäckta gångar, gräsplaner, dammar, små springbrunnar och taxuspyramider och uppfylld med en brokig folkmängd. Midt i Trädgården låg, på en

grön kulle, ett Lusthus, hwars dörrar wörd öppna, hwilket war medelpunkten för wimlet. Jag gick upp och ned på platsen framför huset, der folksamlingen war som störst, och kände mitt hjerta uppfyllas af de gladaste, angenämaste känslor.

På en gräsplan sutto Spelarne och lockade ur sina blåsinstrumenter de muntraste, glädtigaste toner, så friska, som det unga löfwet, då det tränger sig fram ur sina knoppar. De uppfyllde hela luften med det ljufwa doftet af sin klang, och jag kände hwarje blodsdroppa i mina ådror spritta af fröjd. I sanning, så ofta jag hör Dans-Musik, faller det mig i sinnet, att detta slags Musik uppenbart talar det betydelsefullaste och bestämdaste språk, och att Dans-Musiken måste wara den egent-

ligaste, den äldsta och ursprungliga Musiken.

Jemte mig lustwandrade nu i de breda gångarna människor af alla slags stånd och åldrar. Dit hade Köpmannen kommit från sin warubod, dit Handtwerkaren från sin werkstad; och några unga förnäma ynglingar i präktiga kläder strökо lättsinnigt fram och tillbaka mellan dem, som wandrade långsammare. Mången gång kom en talrik familj med barn af olika storlek, som intog hela gången; och der åter ett sjutioårigt Par, som ledande betraktade barnskaran, under det den i sjelfswåldig yrhet försökte sitt unga lif, eller den fullwärta ungdomen, som upphettade sig med lifliga dansar. Hwar och en hade lemnat sina bekymmer hemma qwar. Intet bekymmer är tillåfwentyrs det andra likt; —

men här stämde alla människor tillsammans till glädjens harmoni. Och, om också hvar och en, wid Musiken och wid allt detta brokiga wimmel, i sjelfwa werket wißt icke kände sin själ så upprymd som jag, — så föreföll åtminstone mig hela denna lefwande werld såsom upplöst i glädjens purpurskimmer, — Waldhorns- och Oboe-tonerne tyckte mig såsom glänsande strålar leka omkring alla ansigten, och det förekom mig, som såge jag alla människor prydda med kransar eller omgifna af en gloria. — Min genom Musiken förklarade själ trängde igenom alla physionomier ända till hwarje hjerta, och den wimlande werlden omkring mig föreföll mig som ett Skådespel, hwilket jag sjelf författat, eller som ett Kopparstycke, till hwilket jag sjelf giort

teck-

teckningen: så noga trodde jag mig inse, hwad hwarje figur uttryckte och betydde, och huru allt war hwad det skulle wara.

Deßa angenåma drömmar syßelsatte mig oafbrutet under hela tiden, — till deß Scenen förändrade sig.

Dagens klara wårma utgjöt sig småningom i nattens dunkla swalka, de brokiga skatorna tågade hem, Trädgården blef dyster, enslig och stilla, — understundom framswäfwade en öm Waldhorns-Sång, liksom en salig Ande, i månans milda skimmer, — och hela den förut så lefwande naturen war upplöst i en melankolisk trånads sagta feber. Werldens Skådespel war för denna dag slutadt, — mina Skådespelare hemgångna, — wimlets knut

för i dag upplöst; ty Gud hade från jorden borttagit den ljusa med solen smyckade hälften af sin stora mantel, och öfwer werldens boning utbredt den andra swarta hälften, hwarpå måne och stjernor äro stickade, — och nu såfwo alla Hans skapade warelser. Glädje, smärta, arbete och strid hwilade nu i ro, för att nästa morgon åter börja sitt gamla arbebete; — och så oupphörligt ända in i tidernas aflägsnaste tröcken, der wärt öga ej mer kan upptäcka någon gräns. —

Ack! denna aldrig upphörande, enformiga wäxling af tusende sinom tusende dagar och nätter, — att hela människolifwet, och hela werldens lif intet är något annat, än ett sådant skiftande, sällsamt brädspel med dylika hwita och swarta rutor, uti hwilket slutligen

ingen winner, utom den leda Döden, — det kan mången gång komma ens hufwud att swindla. — Men man måste med modig arm gripa igenom deßa högar af ruiner, der wårt lif förwandlas till grus, och kraftigt fasthålla sig wid Konsten — den stora, owanskliga Konsten, hwilken sträcker sig långt utöfwer allt förgängligt ända in i ewigheten, — hwilken från Himmelen räcker oß sin förklarade hand, för att föra oß öfwer den dödliga afgrunden i stolt ställning swäfwande mellan himmel och jord!

V.

En underbar Österländsk Berättelse om ett Helgon.

Österlandet är det underbaras hemwist; i de der rådande meningarnes ålderdom och barndom finner man äfwen högst förundranswärda winkar och gåtor, hwilka förståndet, oaktadt all sin förmenta wishet, ännu aldrig förmått förklara och upplösa. Så bo der ofta i öknarna sällsamma warelser, hwilka wi anse för wansinniga; men hwilka der wördas såsom öfwernaturliga Wäsenden. Det Orientaliska tänkesättet betraktar deßa nakna Helgon såsom boningar för en högre Genius, hwil-

ken från firmamentets rike förirrat sig i en mänsklig gestalt, och ej kan finna sig i mänskliga förhållanden. Alla ting i werlden förhålla sig ju i sielfwa werket på det eller det sättet, allt efter den olika synpunkt, hwarifrån wi betrakta dem; människoförståndet är en trolltinktur, genom hwars inflytande allt som är till förwandlas efter wårt behag.

Så bodde ett af deßa nakna Helgon uti en aflägsen grotta, förbi hwilken en liten ström flöt. Ingen kunde säga, huru det kommit dit; man hade sedan några år sett det derstädes, en Karavan hade först upptäckt det, och ifrån den tiden anställdes ofta Wallfarter till deß ensliga boning.

Denna underbara warelse hade i sitt hemwist ej ro hwarken natt eller dag; det förekom

honom alltid, som han oupphörligt hörde Tidens Hjul swänga sig med brusande fart. Han kunde för deß dån ej göra, ej företaga något. Den häftiga ångest, som dref honom till ett oupphörligt arbete, hindrade honom att se och höra något annat, än huru det förfärliga hjulet, som räckte ända till stjernorna, ja ännu högre, med det häftigaste buller, med en stormils hwinande och fart wände sig surrande kring sin axel. Det ljöd i hans öron, som om ett wattenfall af mångtusende brusande strömmar, hwilka nedstörtade från himmelen, i ewighet fortrullade utan ett ögonblicks uppehåll, utan en sekunds hwila; och endast derpå woro alla hans sinnen med den mest spända uppmärksamhet rigtade; hans arbetande ångest blef allt wåldsammare nedryckt i den wilda förwirringens hwirfwel; allt rys-

ligare och wildare stormade de enformiga tonerna om hwarandra; han fick ingen hwila, utan man såg honom natt och dag, i den wåldsammaste mest ansträngda rörelse, arbeta, liksom en människa, hwilken bemödar sig att wända omkring ett ofantligt hjul. Af hans afbrutna wilda uttryck erfor man, att han kände, huru hjulet ryckte honom med sig, och att han med sin kropps hela ansträngning wille komma deß susande blixtsnabba rörelse till hjelp, på det tiden aldrig skulle wara i fara att något enda ögonblick stanna. Om man frågade honom, hwad han gjorde, så utropade han under krampaktiga åtbörder: I olycklige! hören I ej Tidens hwinande Hjul? och då wefwade och arbetade han ännu häftigare, så att hans swett neddroppade på marken, och med förwridna anletsdrag lade han handen på

sitt klappande hjerta, liksom wille han känna efter, om det stora Hjulet wore i sin ewiga gång. Han rasade, når han såg, att de, som wallfärdade till honom, stodo helt stilla och sågo på honom, eller gingo fram och tillbaka och talade med hwarandra. Han darrade af häftighet och wisade dem det ewiga Hjulets oupphörliga omswängning, tidens enformiga taktmeßiga brusande; han skar tänderna deröfwer, att de ej kände och förnummo den kraft, som åfwen ryckte dem med sig; han slungade dem ifrån sig, om de under hans raseri kommo honom för nära. Wille de ej blottställa sig för honom, måste de ifrigt eftergöra hans häftiga rörelser. Men ännu mycket wildare och farligare blef hans raseri, om det tilldrog sig, att i hans granskap något kroppsligt arbete förrehades, om, till exempel, en människa, som

ej kände honom, händelsewis wid hans grotta samlade wäxter, eller fällde något träd. Då plägade han utbryta i ett wildt skratt deröfwer, att ännu någon, under tidens förfärliga fortrullande, kunde tänka på deßa obetydliga jordiska syßelsättningar; han war då, som en Tiger, med ett enda språng ur sin håla, och slog den olyckliga, om han kunde upphinna honom, med ett enda slag till jorden. Hastigt sprang han derpå tillbaka in i sin håla, och kringwefwade ännu häftigare än förut Tidens Hjul; och han fortfor derefter länge i sitt raseri, och yttrade i afbrutna ord sin förwåning deröfwer, att det war möjligt för någon människa att syßelsätta sig med något annat, att företaga ett taktlöst arbete.

Han war ej i stånd att utsträcka sin arm till något föremål, eller att fatta uti något med

händerna; han kunde ej göra något steg med sina fötter såsom andra människor. En darrande ångest genomträngde alla hans nerver, om han någon gång afbröt den swindlande hwirfweln. — Endast mången skön natt, då månan på en gång trädde för öppningen af hans mörka håla, upphörde han plötsligt med sitt arbete, nedsjönk på jorden och wred sig i stoftet, qwidande af förtwiflan; han gret bittert som ett barn deröfwer, att det wäldiga Tidshjulets susande ej unnade honom någon ro och ej tillåt honom att handla, att werka, att uträtta något på jorden. Då kände han en brinnande åtrå efter obekanta sköna ting; han bemödade sig att stiga upp och sätta händer och fötter i en sakta, lugn rörelse; men förgäfwes! Han sökte något bestämdt obekant, hwilket han wille fatta uti, — wid hwilket

han wille hålla sig fast: han wille utom eller inom sig söka räddning undan sig sielf; men förgäfwes! Hans jemmer och hans förtwiflan steg slutligen till sin ytterste höjd: med ett förfärligt rytande sprang han upp ifrån jorden och började åter kringwrida det wäldigt brusande Tidens Hjul; — och så fortfor han i många år, natt och dag.

En gång, en underskön månljus sommarnatt, låg den Helige åter på marken i sin håla och wred gråtande sina händer. Natten war förtjusande: på det dunkelblå fästet glindrade stjernorna, liksom gyllene zirater på en ofantlig till skydd sig hwälfwande sköld, och från månans klara anlete utstrålade ett mildt ljus, hwari den gröna jorden badade sig. Träden hängde med sina stammar och grenar swäfwande i det förtrollande skenet,

likſom rörliga moln, och människornas boningar woro förwandlade i dunkla klippmaſſor och hemlighetsfulla Fee-Slott. Människornas, ej mer af ſolens glans förblåndade blickar, woro orörligt fäſtade på firmamentet, och deras ſjälar ſpeglade ſig i månans himmelſka ljus.

Twå älſkande, ſom wille helt och hållet öfwerlemna ſig åt den nattliga enslighetens hänförande under, foro denna natt på en liten båt uppföre floden, ſom flöt förbi den Heliges grotta. Månans ljus hade inträngt uti och gjutit ſin glans öfwer deras ſjälars dunkläſte djup, deras hemligaſte känslor upplöſte ſig och framflöto, under ljuf förening, i oändliga wågor. Från båten uppſteg en etheriſk Muſik ſagta mot himlens fäſte, ljufwa waldhorn och an-

dra förtjusande instrumenter framtrollade en flytande werld af toner, och genom ljudets ån stigande ån sjunkande wågor framträngde en ljuf sång.

Med Musikens och Sångens första ljud war Tidens brusande Hjul förswunnet för den Heliges blickar. De woro de första toner, som inträngt uti denna öken; den Heliges obekanta trängtan war stillad, förtrollningen löst, och den Genius, som förirrat sig i en månsklig hydda, befriad från sin jordiska drägt. Helgonet war förswunnet, en änglaskön Andegestalt, bildad af ett lätt doft, swäfwade utur grottan, sträckte tränande sina armar upp mot himmelen och höjde sig efter Musikens toner i dansande rörelse från jorden mot höjden. Allt högre och högre swäfwade den skimrande Luftgestalten, upplyftad af waldhornens och sån-

gens mildt swällande toner; — med himmelsk glädtighet dansade gestalten fram och åter på de hwita silfwermolnen, som summo i rymden, allt högre uppswingade den sig med dansande fötter mot himmelen och flög slutligen i slingrande ringar mellan stjernorna. — Då klungo alla stjernor, och från dem utflöt en klart strålande himmelsk ton, hwars klang uppfyllde hela rymden, till deß Änglagestalten förswann i det oändliga firmamentet.

Resande Karavaner sågo med häpnad den nattliga underbara synen, och de älskande trodde sig skåda Kärlekens och Musikens Genius.

BOKBINDERI
FORSSTRÖM & LINDBOM
STOCKHOLM.

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

e-böcker från ditt bibliotek av

eBooks on Demand

digitaliserad av

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden